

DETERMINATIO
QUÆSTIONIS THEOLOGICÆ

POST GRADUM DOCTORATUS

HABITA

731. 8
7

CANTABRIGIÆ

IN SCHOLIS PUBLICIS

A

K

T. RUTHERFORTH S.T.P.
COLL. DIV. JOAN. ET REG. SOCIETAT.
SOCIO.

CANTABRIGIÆ

TYPIS ACADEMICIS EXCUDEBAT J. BENTHAM.
PROSTANT VENALES APUD GUL. THURLBOURN CANTABRIGIÆ
ET J. BEECROFT LONDINI.

MDCCXLVI.

QUESTIONS THEOLOGI-
QUEST GRADU DOCTORIALE
CANATRIGE
IN SCHOLIA SUBLEGIIS

¶

Ч. Т. А. НТЯОЛЯНТУ. Т.
ТАТЛІАНДА. А. СОЦІАЛ.
СОЦІО.

CANATRIGE
THE ACADEMIES EXCHANGED IN
COLLEGE OF THEOLOGY OF THE UNIVERSITY
OF THE BISHOP OF MONMOUTH
MODERATOR

REVERENDO ADMODUM IN CHRISTO PATRI
AC DOMINO DOMINO
T H O M Æ
EPISCOPO NORVICensi
ET
COLLEGII DE GONVILLE ET CAIUS
PRÆFECTO DIGNISSIMO.

MEA hanc orationem tibi, Optime Præful,
haud injucundam fuisse non miror: cog-
novi enim te humanissimum omnium. Quod autem
ea tibi sic probaretur, ut intra gymnasii academici
parietes occultatam nolles, sed edendam statim et
pervulgandam censeret; hoc non modo benevo-
lentiæ indicium est, verum etiam gravissimum ju-
dicii tui testimonium. Fateor equidem me eo ma-
jorem in his scribendis curam adhibuisse et diligen-
tiam, quod publice recitanda erant illo tempore,
quo

DEDICATIO.

quo tu academiam visere soles, et interefie vel potius, tanta est tua auctoritas, præesse exercitatio-
nibus nostris. Hunc autem satis amplum diligentia-
meæ fructum percepí, quod ea, quæ scripserim,
tibi viro doctissimo ac vere christiano tam valde
placuisse intelligam, ut aliis quoque placitura esse
jam confidam. Nonnulli quidem sunt, qui, cum se
novæ cujusdam theologiæ fautores esse velint, quic-
quid contra dicatur deridere solent et contemnere.
De me autem isti homines quid velint existiment,
modo tibi atque tui similibus videar veterem, hoc est,
veram sanamque theologiam haud inscite defendisse.

Sum,

Reverende admodum Pater,

Tibi omni studio ac officio devin&tissimus

T. RUTHERFORTH.

IMMOLATIO ISAACI NON ERAT ACTIO
MERÆ SCENICA, QUÆ MORTEM
CHRISTI REPRÆSENTARET.

VETERES Prophetæ non verbis tantum et voce, sed actionibus etiam et rebus, quæ oculis percipi possent, docere solebant atque erudire populum Dei. Nam in præceptis ac monitis, quæ voce sola traderentur, nihil putabant insigne esse, nihil ad diuturnitatem memorie stabile. Nisi populus esset paratus ad audiendum, nisi attentus esset et docilis; celeritas verborum aut vix aut ne vix quidem animadverteretur; omnisque eloquentia linguae ad unum tantum valeret ictum, deinde, velut aculeo emisso, torperet. Novitas autem rei, quam propheta faceret, homines vel somniculosos excitare potuit ad causam, cur faceret, exquirendam: et actiones, quæ consilia Dei oculis populi subjicerent, et tanquam in scena repræsentarent, sic tradebant institutiones propheticas, vel etiam inculcabant, si quis tardior esset, ut vis earum animo penitus insideret et memoria facile custodiri posset.

Judæi forte negligentiores fuissent minarum Ezekielis, si is regis gentisque calamitates verbis tantum prædictisset: mirifice autem solliciti erant, atque sedulo quaerebant, quidnam id esset, quod propheta ageret, quando illum videbant, pariete perfozzo, ex domo sua exportantem vas. Idem propheta unam virgam nomine Judæ inscriptam alteri inscriptæ nomine Josephi, illas

A

inter

2 DE IMMOLATIONE ISAACI.

inter se colligando et implicando, junxit: cum ut Judæi, hac re visa, sciscentur, quid ad ipsos pertinet; tum ut indicium istud et quasi pignus amicitiae iis sit ante oculos, cum propheta futuram Judæ et Ephraimi concordiam prænuntiet. Jeremias eandem docendi et instituendi rationem secutus iuga et vincula, quæ suæ prius cervici imposuerat, ad Edomi, Moabi, et alliarum, quas commemorat, gentium reges misit, et his signis monuit ac prædixit regna eorum regi Babyloniam in manus tradi.

Plena exemplorum sunt scripta prophetarum; tum reserta vita communis. Levites ille, cuius concubina Benjaminitæ ex urbe Gibaa ad necem usque abusi essent, ut rem improbe factam demonstraret, concubinæ cadauer secabat ac dividebat in duodecim partes, easque mittebat ad singulas tribus Israelitarum consilium et opem implorans ob vim sibi et concubinæ suæ illatam. Saulus, cum bellum Ammonitis concitabat, jugo boum minute conciso, frusta eorum ad singulas urbes Hebreworum mittebat pœnam populo his verbis minatus, — Sic bobus ejus fiet, si quis bellum detrectet. — Huic simile prorsus et par erat formula jurisjurandi apud Romanos. — Tu, Jupiter, ita illum ferito, ut ego hunc porcum.

Innumerabilia, quæ colligere potui exempla, quia vobis, auditores, nota sunt, relinquo. Veniamus ad præclarum illud mandatum, quod Deus Abraham dedit, de filio suo immolando. Est enim genus theologorum, qui docti ex nova quadam disciplina, cum hujus mandati interpretationes vetustate robustas calumniando perverterint, totam

DE IMMOLATIONE ABRAHAMI

totam rem sic explicent. — Deus, cum in se Abrahamum filium unigenitum, quem dileceret, Mense secum ducere in terram Morie, atque ibi illum immolari; actione mere scenica pro verbis suis est; qua futurum Christi sacrificium representaret, et Abrahamo hoc ipsum roganti, atque diem Christi videre impense cupienti humani generis redemptionem explicaret. Quod enim Deus Abrahamo dicit, immola filium tuum, id tandem profus vim ac rationem habet, ac illa, quæ prophetis dicit; uni quidem, confice juga et vincula, atque illa cervici tuæ impone; alteri autem, uxorem duc meretriciam; tertio denique, pariete perosso, ex domo tua exporta supellectilem. Expressi, ut potui, ipsa verba auctoris et inventoris novæ hujus opinionis, qui in ista quæstione multis minutisque argutiis persequendis facit idem, quod in aliis fere omnibus facere solet; declarant illæ quidem acumen interpretis, sed interpretationem, qua tantopere delectatur, parum confirmant.

At vero quoniam grave illi argumentum videtur, quod hoc genus docendi, ut saepe a prophetis, sic a Deo saepe usurparetur; paulo attentius, si placet, consideremus, quales fint actiones scenicæ et quid valeant. Non ea vis est atque natura harum actionum, ut sine voce loquantur, et sine verbis intelligi possunt. Pauci sunt motus corporis, qui ipsi per se aptiores esse videntur ad motus animi significandos, quam sonus, qui ore et lingua in vocem formatur. Vis ista non est in natura rerum posita, sed arbitrio hominum constituta; eamque mos et usus communis non gestibus corporis tribuit, sed verbis et voci.

4. DE IMMOLATIONE ISAACII

Quanquam hac in re videmur aliquo modo natura auctoritatem sequi, quæ ad usum orationis incredibile est quanta opera machinata sit. Nam lingua vocem immoderate profusam fingens et terminans, sonosque vocis distinctos et pressos reddens, cum et ad dentes et ad alias partes pellit, tantam verborum varietatem nullo negotio efficit, quantam summa corporis agilitate imitari non possumus. Omnes igitur, cum aut ea, quæ ignorant, discere velint, aut ea, quæ sciunt, alios docere, compendio et copia verborum potius uti solent, quam penuria et ambagibus gestuum, et dicendo non agendo sensa exprimunt. Quis enim, nisi necessitate coactus fuerit, ut ii, qui in regiis Turcarum ex re nomen repererunt, et muti sunt vocati, in vita communi et usu quotidiano tritam hanc orationis viam deserit? Ne Chinenses quidem, quorum omnis lingua ex trecentis et triginta tantum vocabulis contineri dicitur, gestibus corporis aut scenicis actionibus utuntur ad sensus animorum exprimendos. Sed multas res subjiciunt singulis verbis, quæ oratione modulanda sic variant et mutant, atque in iis omnes sonorum sic persequuntur gradus, ut contenta vel sumissa voce, inclinata vel inflexa loquentes, non solum distincte et explicate dicunt, sed in lingua verborum inopi incredibilem orationis copiam inveniunt.

Deus omnia animalia deducens ad Adamum, ut nomina iis imponerentur, primum humani generis parentem instituisse videtur ad usum orationis. Hæc, quæ Adamus sic didicerit, nomina erant substantiarum. Præter vero pauca hæc substantiarum nomina omne fere genus et varietatem verborum illum vel arte et studio invenisse vel a disciplina

Dei

Dei hausisse necesse est. De rebus enim a sensu sejunctissimis cum Deo collocutus illas non agendo tantum demonstrat, sed actionum suarum causam quoque et vim satis copiose verbis explicat. Nam Deo quærenti, cur se inter arbores absconderit, respondet; vocem tuam in horto audivi, et timui, quia nudus eram, et me abscondi. Quod si inopia verborum ne Adamo quidem actionum scenicarum necessitatem imposuerit; verisimile non est earum consuetudinem temporibus Abrahami sic invaluisse, ut vis, quæ iis esset subjecta, stabili ac certa lege definiretur.

Certe post tempora Abrahami actiones scenicæ sine verbis et explanatione interpretis intelligi nullo modo potuerunt. Reges Scytharum, Herodotus scribit, ad Darium, qui terram et aquam postulaverat, caduceatorem misisse munera quædam, avem, murem, ranam, et quinque sagittas ferentem. Cum autem caduceator hæc Dario tradidisset, statim ad suos reversus est jubens Persas ipsos, si solertes essent, interpretari quid his muneribus significaretur. Hic alii putabant his dandis muneribus Scythas imperium Dario tradere: alii autem, oportere Persas sibi a Scythis cavere; nisi enim aves facti evolarent, aut mures terram subirent, aut ranæ aquam, tela Scytharum non effugerent. — Age: Persæ ignari erant morum, disciplinæ, consuetudinæque Scytharum. — Num Joash rex Israelitarum in consuetudine civitatis suæ, in moribus ac institutis patriæ hospes erat? Cum enim Elisæus jussisset regem sagittis terram percutere; num putatis illum, postquam ter percusserat, cessaturum, si intellexerat se toties Syros bello percussurum esse, quoties sagittis percuteret terram. Athenis

statua

6 DE IMMOLATIONE ISAACI;

statua erat in Ceramico Chrysippi sedentis porrecta manu: que manus significaret illum in hac esse interrogatiuncula delectatum. — Num quidnam manus tua sic affecta, quemadmodum affecta nunc est, desiderat? Frustra autem non modo statua Chrysippi, sed Chrysippus ipse manum porrexerat, nisi verbis id, quod manu significaretur, esset explicatum. Nempe omnia incerta sunt, simul ac a verbis recesseris. Verba sine actionibus intelligi possunt, actiones sine verbis non possunt.

Jeremias in obsidione Hierosolymæ obnuntians et prædicens urbem expugnatum iri Judæos hortatur, ut deditios se mallent esse quam captivos: nam fieri non posse testificatur, quin vel captivi vel dediti in servitutem abducantur: monet tamen interea, ne de republica desperent, et de certo in patriam reditu confirmat. In medio hoc sermone, jussu Dei, agrum ære et libra mercatus est ab Hanamele fratre suo patrueli; pactum in scriptum rededit; et tabulas, postquam signo suo, testibus adhibitis, illas obsignaverat, Barucho commisit, ut in vase fictili custodiendæ et ad longum tempus conservandæ ponerentur. Sed mens et voluntas Dei in isthac actione non satis patebat ad intelligendum: ne quid enim obscurum esset, ne quid ambiguum, explanatio adhibita est prophetæ; — Ecce fundi in hac terra denuo possidebuntur!

Deus Ezekielis prædixit uxorem delicias ejus ictu subito atque gravi statim morituram esse; monuit tamen et jussit, ne maritus, viduus cum sit, lacrymas effundat, aut se tristitia tradat; lessumque vetuit et omnes lamentationes funeris. Cum propheta hæc in vulgus mane indicasset,

dicasset, uxor ejus vespere mortua est: atque postero mane is illa fecit, quæ Deus facienda præscriperat, nec genas, ut mos erat, carpsit, nec lessum funeris ergo habuit. Quid vero populus ad hæc? Num Judæi, cum facta prophetæ videant, intelligunt sibi ita faciendum esse in publica civitatis calamitate, uti is fecisset in domestica? Enim vero Ezekielem adeuntes de tota hac re illum rogant. Explica nobis, aiunt, quid causæ sit, cur hæc feceris: explica quid hæc ad nos pertineant. Nemo quidem est prophetarum, qui hoc genus institutionis studiosius et cæbrius usurpat, quam Ezekiel: atque hoc idipsum esse videtur, quod populum dicit de se conquestum esse; — En difficilia intellectu loquitur!

Eodem hoc actionum genere, quo prophetæ utebantur apud populum, Deus multa significabat ipsis prophetis. Quæcunque autem illis sive ipsorum sive populi causa scenice ostenderet, ea omnia verbis atque oratione explicanda curabat.

Tribus modis censeo prophetas a Deo scenice instrui. Uno, qui petitur ex rebus ipsis. Altero, qui ex speciebus et simulachris rerum, quæ ante oculos vigilantibus proponerentur. Tertio demum, qui ex somniis; cum dormientes istas species et simulachra viderent.

Abrahamum Deum rogasse accepimus de promissis, quæ sibi facta essent, ex quibus præcipue beneficiis continentur; Deum autem confirmasse filium illi nascendum, atque, cum patriarcham foras eduxerat, jussisse cælum suspicere, et sydera, si possit, enumerare. Quanquam autem responsum hoc, quod ex rebus petitum est, et ad genus scenicum referendum videtur, Abrahamo hoc ipsum

8 DE IMMOLATIONE ISAACI.

ipsum petenti sua potius quam posteriorum causa datum est; rebus tamen, quas oculis cerneret, explicationem adjectam invenimus. Ut multitudo syderum innumeralis est, sic, ait Deus, erit tua progenies. Jonas a Deo jussus est praedicere Niniven post quadraginta dies propter civium scelera funditus eversum iri: cum autem Ninivitae supplicium metuentes mores suos correxerant, Deus peccato eorum condonavit. Propheta interea graviter stomachatus est, ne, si calamitas ab urbe averteretur, illa, quæ exitum nullum haberent, temere praedixisse videri posset. Importuna ista crudelitas re quadam scenica reprehensa est. Deus paravit ricinum, qui unum diem duravit, et, cum Jonas umbra ejus delectari incepit, postero mane exaruit. Quid autem ista re significatum sit, parum videtur a propheta intellectum: suum enim pariter et ricini infortunium doluit; donec consilium Dei obscuritate actionis scenicæ prius involutum verbis tandem sic explicatum est:— si te deceat vilem herbam dolere, multo magis oportet me florentissimæ huic urbi parcere.

Cum Jeremias legationem ipsi a Deo datam invitus susciperet, cum hæsitaret, et cunctaretur eo proficiisci, quo missus esset: visa sunt vigilanti simulachra virgæ amygdalinæ, et ollæ ferventis, quæ in septentrionem spectabat. Specie vero isthac scenica Deus illum hortabatur ad munus propheticum fortiter et sine dubitatione obeundum. Nam olla significabat gravem calamitatem e septentrione venturam; virga autem amygdalina, quæ initio veris flores suos aperit, celeritatem fore et festinationem calamitatis. Sed nec ipse propheta, nec Oedipus noster

hoster scire posset quid utravis re significaretur; nisi quæ visa mentem excitaissent et occupassent sensus verbis quoque essent et voce explicata.

Sed omittamus species rerum et simulachra vigilatibus objecta. Veniamus ad somnia. Omnis ratio somniorum scenica est. Non enim species rerum, quas somnio significatas Deus voluit, ipsæ objici solebant prophetis dormientibus; sed aliæ, quæ absque munere interpretis intelligi non possent. Ille autem, cui visa hujusmodi objiciebantur, sine singulari aliquo instinctu divinoque afflatu non erat somniorum suorum interpres. Nam ad totum hoc genus id accommodari potest, quod Josephus respondit Pharaoni somniorum suorum interpretationem ex illo sciscitanti; Interpretatio non est in me sita, Deus Pharaoni responsum dabit. Quid? illa duo Danielis somnia, quæ omnium sermone celebrantur, unum de quatuor bestiis e mari surgentibus, alterum de capro unicorni, qui arietem bicornem subegit et pedibus conculcavit, quis tandem sine interpretatione explicare potest? Num rerum natura vim illam quatuor his bestiarum imaginibus subjecerat, ut iis quatuor regna potentissima apte exprimerentur? Num hominum arbitrio aut usu et consuetudine constitutum est, ut uno illo insigni cornu, quod in media fronte capri extaret, Alexander significaretur, qui ducentis post annis nasceretur in Græcia? Quid igitur causæ erat cur Daniel nec qualem vim natura speciebus istis subjecerat ratione investigare, nec quid in his somniis quamque rem significaret crebra animadversione perspicere posset? Certe, si vel natura vel consuetudo quid singulæ som-

niorum partes ostenderent stabili lege definiisset, viro ad minus propheticum perfecte planeque crudito non opus esset interprete, qui tortuosa hæc visa et ænigmata somniorum verbis explanaret.

In immolatione autem Isaaci, de qua omnis hæc controversia orta est, nec ulla vis est per se declarans homines propter Christi sacrificium morte liberandos; nec motus corporis sic aptiores sunt quam verba, quibus notiones et motus animi significentur, ut res ab Abrahamo gestæ causam atque rationem redemptions tanquam in scena repræsentent, et sine verbis depingant. Nam si tua ista sententia, theologe opiniosissime, vera est, (tecum enim mihi res est) nonne intelligis, totum tuum argumentum, quod adfers, cur Moses esset a Deo missus, quodque tu non rebare posse dissolvi, ipsum a te labefactari. Lex enim Mosaica frustra verbis occultat mollem Christianæ religionis disciplinam, et spem immortalitatis recuperandæ; si Israelitæ, cum in istud sacrificium tanquam in speculum inspicerent, mortem Christi atque humani generis redemptions cernerent.

Omnium quidem actionum scenicarum unam jam vidimus rationem esse, ut quodcunque sive populi sive prophetæ causa sic ostendatur verbis prius explicari oportet quam intelligi possit. Persuaderi igitur cuiquam potest ea, quæ significari dicuntur immolatione Isaaci, cognita fuisse Abrahamo? Num usu et consuetudine diuturna cognita sunt? Quam vero diuturna ista fuit? aut quæ in re nova atque ante hoc tempus inaudita consuetudo esse potuit? aut quò demum modo est inter Deum et patriarcham collatum, quæ pars actionis mortem Christi, quæ im-

mortalitatem humano generi restituendam ostenderet? An hæc inter se prius contulerunt, quam vel Abrahamus pararet sacrificium, vel Deus juberet parandum? At id, præterquam quod Moses de tanta re tacet, ne fingi quidem potest. Nam ipsum Mosem alio more videmus hujus sacrificii causam interpretari, Deumque ideo Isaacum immolari jussisse, ut fidem Abrahami exploraret. **Qui** autem Deus scire potuit an Abrahamus pietatem anteponeret caritati domesticæ, si tota res prius esset explicata, quam suscepta? Aut quem locum probandæ fidei Abrahami dedit, si pater prius intelligeret filium suum morte liberandum esse, quam ad actionem istam scenicam accingeretur. — Sed de probanda fide Abrahami non valde es sollicitus. Cum enim apostolus defendat nullam fidei temptationem in præsentia gaudii plenam esse, sed doloris: tu Abrahamum inducis lætitia exultantem, quod ipsi in filio suo immolando diem Christi videre contingeret; omnemque adeo temptationis rationem de mandato Dei tollis.

At hæc eo tempore mandata sunt Abrahamo, quo sollicite rogabat diem Christi videre: et, cum Deus illi hoc petenti sic in precibus respondeat, immola filium tuum, res ipsa satis declaravit consilium Dei. — Num igitur putas Deum accepisse patriarcham rudem integrumque discipulum, qui causæ et modi redemptionis ignarus erat, nec de persona redemptoris aliud quicquam audiverat, præter id, quod Adamo dictum est; semen mulieris caput serpentis conteret? Profecto si petenti, ut ista promissio planius explicaretur, responsum esset, immola filium tuum, ab institutione divina Abrahamus

decesserat multo incertior, quam fuit antea. **Quam** vero ob causam tam obscure est admonitus, ut ex immolatione filii nasceretur redemptionis similitudo potius, quam aperte Christum crucifigendum esse doceretur? Nonne metuendum erat, ne Deum victimis humanis placari posse prius putaret, quam ex illo sacrificio, quod auctoritate divina præscriptum est, suspicaretur fore, ut Christus morte sua tandem expiaret hominum peccata? Deus quidem clara voce significans se nolle Isaacum mactari omnem hunc errorem illi statim eripuit. Cum autem videret filium suum morte sic liberatum atque arietem providentia Dei paratum, quem in locum filii substituere posset; quidni putaret Deum isto indicio declarasse victimis rite mactatis homines posse morte liberari, vitamque bestiarum in locum vitæ hominis substitui?

Cave autem dicas Abrahamum jam antea satis perspexisse, vis et natura redemptionis quæ esset, et quis grave hoc negotium susciperet; nihilque adeo scenica isthac actione explicandum fuisse præter modum et rationem, qua filius Dei negotium, quod suscepturus erat, administraret tandem et conficeret. Si hæc mihi concedas, omnes disputationis tuæ spinas radicibus evellam. Nam illud palmare est argumentum, quo doceas immolationem Isaaci repræsentare imaginem mortis Christi; quod Christus affirmet diem suum ab Abrahamo visum esse, nullus tamen in historia vitæ Abrahami locus sit, in quo extant hujus rei vestigia, nisi cum Deus filium illi mandavit immolandum. Nonne autem id est diem Christi videre, si non solum de vita sempiterna humano generi restituenda, sed de filio etiam Dei redemptions

ac salutis auctore prius Abrahamo constiterit, quam Deus illi præceperit, ut filium suum immolaret? Tibi quidem aliter videtur. Nam duo haec vocabula **VIDERE DIEM** magnum quoddam mysterium aliisque theologis plane incognitum tibi viro doctissimo aperiunt. Illud enim **VIDERE** est oculis percipere: atque **DIES** Christi significat munus et officium redemptoris, quod omne sic continetur ex sacrificio Christi; ut, nisi Abrahamus oculis suis sacrificium istud vel sacrificii imaginem viderit, diem Christi videre non potuit. Festive ac breviter! Quanquam ea quæ de voce **VIDERE** olim quasi Pythius Apollo certa esse ac fixa dicebas, nunc tandem intelligis falsa esse posse; nisi dies Christi significet sacrificium illud, quod Christus in cruce fecerit. Sed in ipsa illa disputationis parte, quæ est de voce **DIEI**, ea sumis ad concludendum, quorum nihil tibi conceditur. Primum hoc sumis. Dies Christi significat munus et officium redemptoris. Negabunt, qui ex epistola Petri didicerint, prophetas, postquam præviderant munus et officium redemptoris, atque gloriam etiam, quæ cruciatus et mortem Christi secutura erat, magnopere tamen adhuc laborasse, ut, quo tempore hæc essent futura, prænoscerent, hoc est, ut viderent diem Christi. Sequitur porro. Omne redemptoris officium ex sacrificio Christi continetur. **Quis** hoc tibi dabit? Socinusne, contra quem tuo hoc argumento tam fortiter militas, et ex quo quasi tuis jam primum viribus debellato triumphum agis? Nonne vides, te id primum sumere pro certo, quod falsum sit; deinde id, quod in contentione adversus Socinum dubium sit atque controversum? Gratulor autem puræ nostræ religioni simplicem illam apertamque veritatem,

tatem, quæ nec ipsis armis egé, nec ipsis defensoribus, Extremum in lepido tuo argumento est. Dies igitur Christi est sacrificium illud, quod is in cruce fecerit. Sit extreum, effectum tamen non est: ex falsis enim et dubiis verum certumque effici non potest.— Sed concedam hoc ipsum, si vis: et si magnam jacturam causa fecero, si diem Christi significare sacrificium Christi concepero. Sed tamen, eo concessso, quibus rationibus illos convinces, qui putent Abrahamum fide sua non autem oculis vidisse munus illud et officium redemptoris, quod Christus multis post annis suscepturnus erat? Ne enim stomacheris, si istam opinionem sola tua auctoritate fibi extorqueri nolint, audi quid Paulus dicat ad Hebreos scribens de fide Abelis, Enochii, Noachi, et Abrahami. Hi omnes in fide mortui sunt nec acceperunt promissiones, sed illas procul viderunt. Quid igitur causæ est cur actionis scenicæ apparatum fingas ad Christum Abrahamo monstrandum; cum cæteri patriarchæ promissiones fide sua videre potuerunt: nisi Abrahamum oculos fideli hebetiores, cæteros autem acres et acutos habuisse dicas? — Recte, inquis: Abrahamus pariter cum Abele, Enoch, et Noacho promissiones fide vidit; nam promissiones oculis percipi nequeunt. Sed Abrahamo soli contigit videre sacrificium Christi, quod oculis percipi potest. Quanquam ipsum hoc sacrificium non vidit, Christus enim multis post annis immolatus est. Vedit igitur actionem scenicam, quæ sacrificium istud representaret. Non possum te tantum virum nihil sapere dicere. Explica autem atque excute intelligentiam tuam, ut video verbo PROMISSIONUM hic

hic non ipsas pactiones significari sed res promissas. Nam apostolus dicit Abrahamum non accepisse promissiones: cum omnes præclare intelligent illum pactiones acceptisse, plures enim pactiones cum nemine patriarcharum a Deo factæ sunt. Res autem in pactionibus promissæ in adventum Christi reservatæ sunt: atque haec solæ fuerunt, quas non accepit, sed procul vidit. Jacet igitur tota tua conclusio, si Paulo utamur interpretē verborum Christi. Nam Abrahamus, qui res promissas pariter cum cæteris patriarchis fide viderit, eodem fidei oculo diem Christi, vel sacrificium Christi videre potuit.

Concludatur tandem ratio. Si enim priusquam vel Abrahamus sacrificium parasset, vel Deus parandum jussisset, inter se collatum esset de significatione singularum hujus actionis partium, nullus probandæ fidei Abrahams locus relinqueretur. Sin autem actionem satis explicatam esse defendis, quod Deus Abrahomo petenti diem Christi videre responderit, immola filium tuum; palmare tuum argumentum dissolvitur: quia concedas necesse est Abrahamum antea perspexisse et cognovisse non modo naturam redemptions, sed personam etiam redemptoris. Quanquam certo scio te virum in primis sapientem, cum intelligas totum hoc argumentum verbis Christi perperam interpretatis niti, nunquam posthac in illo tanquam in aqua disputationis tuæ fundamenta positurum esse.

Istas horum argumentorum petitiones, ita licet conjectas ut vitari posse non viderentur, quasi parva quadam declinatione corporis effugerēs; si Abrahamum mandata de filio suo immolando accepisse, atque ad illam actionis

actionis scenicæ partem, in qua Deus significabat se nolle Isaacum mactari, pervenisse fingeres; priusquam vel eventus vel causa et ratio sacrificii, quod facturus erat, ipsi explicaretur. Tibi autem non est consentaneum hoc dicere. Quæ enim viri a fide Christiana alieni sic disputant, ut tu metuas, ne vulgarem et usu receptam hujus rei interpretationem labefactent, ea tuam pariter, cum sic explicetur, funditus evertent. Hoc nimirum est illud, quod metuis, Abrahamum merito dubitare potuisse de auctore sacrificii, quod cum perspectis cognitisque Dei perfectionibus ita non conveniret, ut a malo potius dæmone præscriptum videretur. Nihil autem esse putas, quod tam facile expedire possumus, si totam rem mere scenicam fuisse, atque fictam hanc immolationem Isaaci verum Christi sacrificium repræsentasse defendamus. Nam in isthac actione, si mere scenica esset, et, verborum ad instar, voluntario quodam instituto usurparetur ad notiones animi demonstrandas, nulla inerat vis moralis, hoc est, nihil, quod ullo modo pertinebat ad mores vel Dei, qui mandata dedit, vel Abrahami, qui ea exequutus est.

De ista vi ac ratione morali, quam in actione scenica negas esse ullam, tecum paulo liberius agam. Nunquam enim quicquam audivi a quovis homine in scitius dictum, qui vel primoribus, ut dicitur, labris gustasset philosophiam moralem, vel Abrahamum a scurrarum improborum facetiis defensum voluit. Qui me docebant philosophiam moralem, hæc principio inculcabant: in omni actione suscipienda duo præcipue esse tenenda; unum, ut actio sua natura, vel respectu materiæ, in qua

ver-

versetur, bona sit; alterum, ut ad bonum finem referatur. Quanquam enim actionum ita multum intersit ad qualem referantur finem, ut quæ malo consilio fiunt semper malæ sint: non tamen quæ bono fiunt pro bonis habendæ sunt, nisi in materia bona versantur; nec quæ in mala versantur, si quis illas prudens sciensque suscepit, indifferentes erunt, hoc est omni morali viae ratione carebunt, licet ad finem, qui nec bonus est nec malus, referantur. Abrahamus cupiit in actione quadam scenica mortem Christi videre: id quidem ad mores ejus nullo modo pertinuit. Nonne autem actio, qua spectaculum istud repræsentandum fit, rationem ac vim moralem habet; nonne in mala materia versatur, et ipsa per se mala est, si in apparatu spectaculi filium suum interfici oporteat? — Parrhasius pictor Atheniensis, cum Philippus captivos Olynthios venderet, emit unum ex his senem: perduxit Athenas: torsit: et ad exemplar ejus pinxit Promethea. Olynthius in tormentis periiit. Explica mihi causam; veteris theologiae corrector, cur pictori non liceret mancipium suum operi suo impendere? cur non licet Parrhasio senis inutilis, et alioquin expiraturi morte uti? cur id ab Atheniensi improbe factum judices, quod ad mores Abrahami nullo modo pertinuisse defendas? Vide, quæso, quo tandem homines improbi et a fide nostra alieni, cum præclara tua hac sententia adjuti fuerint, rem deducent. Abrahamus cupiit scenicam actionem videre, quæ mortem Christi repræsentaret; Parrhasius, quæ tormenta Promethei. Ille Isaacum immolare paravit; hic captivum Olynthium torsit. Pater exemplum in filio suo statuit; dominus in

servo. Quid autem his respondendum censes? Credo equidem te bonum virum non suscepturum esse defensionem Parrhasii. Num igitur Abrahamum aliquo crimine condemnabis? aut victus tandem illum omni criminis ideo liberatum fateberis, non quod immolatio Isaaci esset actio scenica, sed quod in sacrificio hoc parando Dei, qui auctor est et dominus vitae, mandata exequutus est?

Quod si hæc, quæ de vi accratione actionum scenicarum ludens finxisti, certa esse ac fixa concedamus: in tua tamen sententia nihil insigne aut præcipuum est; nihil quod ad dubitationem Abrahami de auctore sacrificii tollendam valere posset: nisi quo tempore sacrificium præscriberetur, eo Deus non causam modo et rationem actionis hujus scenicæ sed evenitum etiam explicaret. Quamdiu enim hæc Abrahamum latebant, tamdiu scrupulus maneret: et, si Isaacus ad altare deduceretur, priusquam pater ejus intelligeret nullam in tota hac re vim moralem inesse, nihil, quod ad mores vel suos vel Dei pertineret, nescio sane quo modo illum liberabis suspicione hæc a malo aliquo dæmone mandari posse: nisi ad veterem atque a te explosam hujus sacrificii interpretationem denuo configias.

Effeci tandem, auditores, id quod in principio orationis proposui, immolationem Isaaci non fuisse actionem mere scenicam, quæ mortem Christi repræsentaret. Omnes enim actiones scenicæ indigent interprete, et sine verborum explanatione intelligi nequeunt. Quod si sacrificium istud sic explicatum prius esset, quam suscepimus, ut Abrahamus præclare videret quid quaque ejus

ejus parte significaretur; nullus fidei ejus probandæ locus relinqueretur. Sin autem illi mandatum esset filium suum immolare, cum nondum sciret totam rem scenicam fore, nec intelligeret, quæ esset ratio, aut qui tandem foret eventus sacrificii; dubitationes, quæ illi de auctore mandati et perfectionibus Dei accidere possent, sine ope et auxilio veteris atque usu receptæ interpretationis inexplicabiles esse videntur. Cum igitur ista interpretatio, quæ nuper inventa est et tanto cum conatu defensa, vel falsa sit, vel inutilis: quanquam imperiti homines novitate rei perculsi vel auctorem vel opinionem admirentrur; nos tamen, Academici, qui novas opiniones, si spem afferunt, ut tanquam in herbis non fallacibus fructus appareat, non repudiamus; hic tamen veterem censemus suo loco conservandam.

F I N I S.

卷之三

